

FÖRSTUDIE FRILUFTSLIV

remissversion

Detta är ett utkast till förstudierapport för Tema friluftsliv. Den delar grundformat med utkastet till förstudier för kulturmiljö respektive turism. Remissen administreras av kontaktpersonerna för havsplanering vid kustlänsstyrelserna och bör landa hos friluftsamordnarna som fysiska planerna vid kustlänsstyrelserna eller andra relevanta inom länsstyrelsen. Förstudiens format utgår från en mall, där det finns vissa tomma partier som ännu inte behandlats i förstudien, därför kan det finnas viss skillnad de tre förstudierna emellan.

Förstudien för friluftsliv är uppdelad i tre delar, där den första delen ger en överblick av friluftsliv som sakområde, den andra delen är en orientering i befintlig planeringsmateria. Och den sista delen ger förslag på lämpliga underlag att producera för att täppa givna kunskapsluckor. Värt att nämna är att i remissversionen den innehåller *förslagsdelen* uppslag på planeringsunderlag för er att kommentera. Slutliga versionen som skickas till HaV kommer (i bästa fall) kunna presentera vilka underlag som bör produceras och av vem.

Avsikten är att ni som läsare fritt ska kunna kommentera det ni vill. Under avsnittet *Introduktion till frågeställningar* finner ni frågeställningar som kan vara till stöd i inläsning och besvarande av remissen.

Svar skickas till Vasternorrland@lansstyrelsen.se senast 2020-09-10. Döp dokumentet till *Förstudie friluftsliv i havsplaneringen_xx* (där xx står för länsstyrelsenamnet) Ange Dnr 408-6370-2020 i mailet.

Hör av er vid frågor om hur remissen ska hanteras eller om datumet inte är möjligt till fredrik.bergman@lansstyrelsen.se

Förord

Det är många som ska samsas om havet – därför behövs planering och i december 2019 lämnades förslag på Sveriges första havsplaner till regeringen för beslut. Under planeringsprocessen har intressenter haft möjlighet att yttra sig om förslaget. I samrådsförfarandet har det påtalats att det finns bristfälligt med planeringsunderlag för havsplanering.

För både nationell och lokal havsplanering behövs planeringsunderlag som återger betydelse av olika värden i geografin, bland annat för att kunna göra väl avvägda beslut i den fysiska planeringen. Dessa underlag behöver utvecklas och samordnas mellan länen, för användning i en strategisk plan på övergripande nivå

Havs- och vattenmyndigheten, HaV, föreslog i samband med att havsplaneförslagen överlämnas till regeringen, utveckling av planeringsunderlag för **kultur** och **rekreation**. Detta formuleras via ett regeringsuppdrag och tilldelas berörda myndigheter. Bedömningen gjordes att förstudier bör tas fram som förberedelse för dessa uppdrag. Förstudierna bör bland annat innefatta behovsanalys och metodförslag.

Havs- och vattenmyndigheten har med stöd i havsplaneringsförordningen (2015:400) tilldelat länsstyrelserna arbetet att ta fram dessa förstudier.

Länsstyrelsen valde att dela upp **rekreation** i en förstudie gällande friluftsliv och gällande turism. Föreliggande rapport är förstudien för friluftsliv.

Vid vidare funderingar kontakta gärna de som arbetat med förstudien. Arbetsgruppen har bestått av:

Malin Andersson	Länsstyrelsen Skåne
Fredrik Bergman	Länsstyrelsen Västernorrland
Sofie Bernhardsson	Länsstyrelsen Västra Götaland
Jenny Hertzman	Länsstyrelsen Blekinge
Fredrik Olausson	Länsstyrelsen Stockholm
Mikael Pettersson	Länsstyrelsen Västerbotten
Jenny Wahlborg	Länsstyrelsen Gävleborg

Innehåll

FÖRSTUDIE FRILUFTSLIV	1
Förord	2
Innehåll	1
Introduktion till frågeställningarna	1
Bakgrund och tillvägagångssätt	3
Syfte	3
Läsanvisningar.....	3
1. Bakgrund i friluftsliv som sakområdet	4
1.1 Historisk översikt över friluftsliv i Sverige	5
2. Friluftslivets bakgrund i statliga havsplaneringen	8
2.2 Aktörer, ansvar och aktiviteter	10
3. Kustområde och öppet hav.....	14
3.1 Samband i landskapet	14
3.2 Samband i administrationen.....	14
3.3 Friluftsliv och faktiskt friluftsliv	15
4. Behovsanalys.....	16
4.1 Befintliga planeringsunderlag	16
4.1.1 Användning i planer och på andra sätt.....	17
4.1.2 Brister i användbarhet och framtida utvecklingsbehov	18
6. Tabell med prioritering över planeringsunderlag som bör produceras och uppskattad resursåtgång (??)	22
6.1 Namn	22
6.2 Geodata.....	22
6.3 Rapport	22
6.4 Länstäckning (vilka län berörs).....	22
6.5 Potentiella aktörer (medverkande i produktion).....	22
6.6 Potentiella intressenter (användare).....	22
6.7 Metodförslag	22
6.8 Tidsram – när behövs underlagen Tidsresurs: LST och övriga medverkande.....	22
7. Sammanfattning av förslag till genomförande.....	23
7.1 Förslag på nya planeringsunderlag,.....	25
7.1.1 Aktörer	25
7.1.2 Samordning mellan länen	25
7.1.3 Metoder	25

Introduktion till frågeställningarna

Genom åren i havsplaneringsprocessen har det varit svårt att skildra de friluftslivsvärden som finns i kustzonen och i havet, vilket även har påpekats av olika intressenter i samrådsprocesserna. Anledningen är att det har varit (och är) svårt att göra friluftslivsmässiga ställningstaganden i geografien som kan användas i ett planeringssammanhang med motsvarande typ av underlag som finns för andra sektorer (t.ex. förleder för sjöfart).

Förstudien med inriktning friluftsliv strävar efter att finna nya sätt att åskådliggöra friluftslivsvärden så att de kan användas i såväl nya planeringssammanhang som i nya friluftslivssammanhang. Detta innebär att experter inom sektorerna friluftsliv och planering på kustlänsstyrelserna måste mötas och gemensamt ställa sig frågan vad som är önskvärt och möjligt att ta fram.

Det skulle kunna röra sig om att tydliggöra viktiga områden som visar siktlinjer genom landskapsanalys m.m.

Förutom att identifiera lämpliga sakfrågor och hur de kan visualiseras i ett geografiskt sammanhang, krävs en analys av möjligheterna att uttrycka detta i olika lagstiftningar och planeringskontexter. Exempelvis skulle friluftslivsvärdena kunna uttryckas som tillägg till riksintressen, som regionala eller nationella program alternativt som hänsynsområden i den nya ÖP-modellen. De nya planeringsunderlagen kommer att vara användbara i såväl plandialogen med kommuner, i havsplaner och i kontakter med verksamhetsutövare som står inför en prövning av en miljöfarlig verksamhet.

Om vi som jobbar i gruppen har lyckats med dessa intentioner avgör du! Det är fritt fram att tycka till om motiveringar, ställningstaganden och resonemang i texten, men för att underlätta har vi mejlat ut några frågor som ska göra det lättare att sammanställa svaren så att förstudien kan underlätta starten och uppdraget att driva frågorna framåt i ett framtida projekt!

- Är bakgrundsbeskrivningarna som ställningstagandena bygger på korrekta?
- Är det något väsentligt som inte fångas upp i förstudien?
- Kan något av nedanstående planeringsinstrument vara lämpliga att ta till vid utvecklande av planeringsmetoder för maritimt friluftsliv (som föreslås i kap 4.1.2)? finns det några andra sätt?
 - o Riksintressen
 - o Regionala eller nationella planer och program
 - o Hänsynsområden enligt nya ÖP-modellen

- Kommentera särskilt relevansen av ovanstående ur respektive läns synvinkel samt om det finns andra, mer prioriterade behov på såväl nationell som regional nivå. Finns det någonting som skiljer det givna länets behov och det som förekommer i förstudien?

Bakgrund och tillvägagångssätt

Föreliggande förstudie har tagits fram av friluftslivssamordnare vid Sveriges länsstyrelser tillsammans med representation från länsstyrelsens expertgrupp för havsplanering. Arbetsgruppen har varit väl geografisk representerad med representanter från Norrbotten i norr, Skåne i syd och Västra Götaland i väst. Uppdraget har stöd i havsplaneringsförordningen (2015:400) och preciseras ytterligare i havs och vattenmyndighetens syftesbeskrivning *Havsplanering – syftesbeskrivning för förstudier om utveckling av planeringsunderlag för kultur respektive rekreation*.

Syfte

Syftet med denna förstudie är att undersöka vilka planeringsunderlag gällande maritimt friluftsliv som behöver tas fram inför kommande havsplaneringsprocess.

Läsanvisningar

Till förstudien hör 2 bilagor. Bilaga 1 är en lista med aktörer, som på ett eller annat sätt påverkar eller tillhandahåller friluftsliv i Sverige. Listan är inte komplett men bör ge en något sänär samlad bild. I bilagan finns en kort beskrivning av varje aktör, vad de gör samt vilken nivå de agerar på.

Bilaga 2 är en matris innehållande befintliga statliga planeringsunderlag exporterade från planeringskatalogen.

Bilagorna bör användas som stöd vid läsning. Framförallt vid läsning av *kap 2.2 aktörer, ansvar och aktiviteter* samt *kap 4.1 Befintliga planeringsunderlag*. I kap 4.1 finns ytterligare beskrivning av exporteringen av planeringsunderlag.

1. Bakgrund i friluftsliv som sakområdet

Friluftslivet påverkas av samhället i stort och har sett olika ut genom tiderna. Nationella styrdokument och mål sätter riktningen för friluftslivet och det finns många olika aktörer som införlivar dessa mål i olika verksamheter. Aktörer finns på alla administrativa nivåer, från regering, till minsta förening och företag, med mer eller mindre samverkan däremellan.

Vad är friluftsliv?

Friluftsliv bygger i grunden på ett möte mellan människa och natur. I mötet uppstår en upplevelse som är individuell och skapar värde på olika sätt, för olika människor. Friluftslivsaktiviteter kan vara allt från promenader i närmaste skogsdunge till kajakpaddling i avlägsen kustmiljö.

Friluftslivsbegreppet är brett och omfattar även rekreation och naturturism. Friluftslivet utvecklas ständigt och det går inte att dra någon tydlig gräns för vad som innefattas. Gemensamt är emellertid naturen som en arena för friluftsliv och att allemansrätten är en grund för friluftsliv. Vissa former av friluftsliv går utöver allemansrätten, till exempel fiske, jakt och skoterkörning.

Friluftsliv innefattar många olika sorters aktiviteter, allt från vandring, cykling, stigcykling, ridning, klättring, paddling och fiske mm. Men friluftsliv innefattar även att bara sitta på en sten ute i naturen och njuta, genom att lyssna på fåglar eller höra vindens sus i trädköparna. Det viktigaste är inte vad man gör utan snarare att man upplever naturen. Det kan vara allt från fysiska och mer utmanande aktiviteter till mer av avkopplande karaktär för återhämtning efter stress.

Definitionen för friluftsliv är inkluderande. Både utifrån vilka aktiviteter som ingår i friluftsliv men även utifrån perspektivet att alla ska kunna inkluderas. Det viktigaste är inte tävlingsmomentet med att komma först eller vara bäst. Utan det viktiga är att alla får vara med. Däremot tenderar många friluftslivsaktiviteter att sportifieras och det kan finnas moment av tävling inom olika aktiviteter. Definitionen är densamma som Svenskt Friluftsliv använder när de på uppdrag av regeringen fördelar pengar till friluftslivsorganisationer. I det sammanhanget är ”utan krav på tävling” viktigt för att stötta aktiviteter som inkluderar.

Natur- och kulturlandskapet

I friluftslivspolitikerna lyfter regeringen att tillgång till natur är en förutsättning för att folk ska kunna bedriva olika typer av friluftsliv. Även ordet natur ska ses som inkluderande, i definitionen för friluftsliv står det natur- och kulturlandskapet. Många kulturmiljöer innehåller grönområden som kan vara intressanta ur ett friluftslivsperspektiv. Gällande de maritima kulturmiljöerna finns det en direkt koppling till friluftsliv genom exempelvis snorkling i sjunkna boplatser eller vid vrak.

Natur för friluftsliv är både nära och långt borta, både påverkad och opåverkad av människan. Både staden med dess parker och grönstråk, skogen, odlingslandskapet, ängs- och hagmarker, fornlämningsområden och andra kulturmiljöer är viktiga arenor för friluftsliv. Natur innefattar även vattnet, kustområden, havet, sjöar och vattendrag.

Friluftslivet är naturvårdens sociala dimension och är därmed en viktig grund för prioritering av naturvårdsinsatser och hänsynstaganden i mark- och vattenanvändning. Att naturen tillhandahåller attraktiva friluftsmiljöer är en så kallad kulturell ekosystemtjänst. Det ger oss nyttigheter såsom till exempel skogspromenader, bad, naturbaserad turism, rekreationsaspekten av jakt, bär- och svamplockning och fritidsfiske.

Värdet av friluftsliv

Friluftslivet är värdefullt för Sverige, både för den enskilda människan och för samhället i stort. Friluftsliv kan bidra till att förbättra människors fysiska och psykiska hälsa, vilket indirekt leder till stora samhällsekonomiska besparingar. Samtidigt kan friluftsliv bidra till regional utveckling på olika sätt.

Människors kontakt med naturen har minskat de senaste hundra åren. I dagens samhälle spelar friluftslivet en avgörande roll i att skapa förståelse för naturen och allt levande. Friluftsliv är en del i att bidra till en miljömedvetenhet och hållbar utveckling.

1.1 Historisk översikt över friluftsliv i Sverige

Nedan följer en kort historisk tillbakablick i händelser på ett eller annat sätt format friluftslivet i Sverige.

Sekelskiftet 1800/1900

Allemansrätten existerar, men som sedvana; man får vara i naturen om man inte förstör. Vid den här tiden var det ett privilegium att utöva friluftsliv och det var uteslutande rika som hade möjlighet att till exempel vandra i fjällen och ägna sig åt rekreation. Ungefär vid den här tiden upptäcker vi friluftslandskapet. Svenska Turistföreningen bildas 1885 och Sverige, som

första land i Europa, får sina första nationalparker 1909, bland annat Abisko, Sarek och Gotska Sandön.

1930 - Mellankrigstiden

I och med folkhemmets etablering ökar behovet av naturnära fritid. Det blir alltmer vanligt med helgnöje i parker, hagar, skogar och stränder för allmänheten. Vid den här tiden bor lika många i städerna som på landsbygden. Allemansrätten blir mer etablerat som begrepp. Kort och gott breddas friluftslivet, fler är ute och nyttjar det offentliga friluftslandskapet.

1938

Semesterlagstiftningen gav alla anställda 2 veckors semester per år.

1951

Lagstiftning 3 veckors semester. Efterkrigstiden bidrar med allmän välbefinnandeökning med privatbilismens utbredning som följd. Sommarorter med anläggningar för sommargäster utvecklas. Det rationella samhällsbyggandet tar fart, det gamla ska bort och det nya in. Flera betongförorter börjar byggas under denna tid.

1957

Friluftsförbundet startar en friluftsskola för barn vid namn Skogsmulle. Barnen får lära sig om naturens vanligaste djur och växter samt allemansrättens innebörd.

1960-talet.

Byggandet av välfärdssamhället är i full gång, med det kommer de planerade rekreation- och friluftslivslandskapen. Medelklassen växer och samhället blir mer materiellt med påföljden att gemeneman har möjlighet att köpa friluftslivsutrustning. Fler tar bilen till rastplatser. Det blir vanligare att anlägga vandringsleder.

1963

Lagstiftning 4 veckors semester

1970

Gröna vågen utlöses som en motreaktion till det expansiva samhällsbyggandet och det stressiga livet i staden. Intresset för lantliv och självförsörjning ökar. Miljörörelsen växer och naturens värden blir en vanlig del av den dagliga debatten.

80–90-talet

Kunskapen och intresset för biologisk mångfald, dvs den vetenskapliga naturvården ökar och tar större utrymme i debatten. Den sociala naturvården, dvs friluftslivet hamnar i skymundan i debatten men är fortfarande lika

viktigt. Begreppet naturvård skiftar fokus till att bevara arter och naturmiljöer istället för att fokusera på de sociala värdena.

De svenska miljömålen fattas 1999 där friluftsliv ingår.

2000

Friluftslivet får ett uppsving igen och kommersialiseras ytterligare. Det blir vanligare med resemagasin och tv-program med friluftslivsinriktning. 2009 läggs Sveriges första friluftspromenad fram, vilket senare resulterar i att vi instiftar friluftslivsmål. Vi reser mer, även över landsgränserna. Naturturism växer. Skyddad natur ska visas upp och vi satsar på tillgänglighet.

2. Friluftslivets bakgrund i statliga havsplaneringen

De nationella havsplanerna har som övergripande mål att de ska bidra till en god havsmiljö och hållbar tillväxt. Rekreation är en av tretton utpekade användningar i havsplaneringen där tillgång till områden och förutsättningar för utveckling ska synliggöras. I begreppet rekreation ingår friluftsliv och turism.

Underlagen i havsplanen har baserats på riksintressen för rörligt friluftsliv (MB 4 kap § 1-2) och riksintresseanspråk för friluftsliv (MB 3 kap § 6) men omfattar endast ett fåtal kustnära områden och utsjöbankar. I havsplanen definieras friluftsliv som vistelse utomhus i natur- och kulturlandskap för välbefinnande och upplevelser. I plankartor innefattas friluftsliv tillsammans med turism i områden för rekreation. I havsplanens utpekade rekreationsområden ska förutsättningar för rekreation och tillgänglighet bibehållas. De ska även utgöra en prioritering av intresset vid förvaltning, planering och tillståndsprövning.

I Bottniska viken finns stora områden med höga friluftsliv- och naturvärden, som världsarvet Höga Kusten, Luleå skärgård, båtliv under sommaren och surströmmingspremiären under tidig höst. Samspel mellan Sverige-Finland nämns som viktigt för sjöfarten, men bör även ha betydelse ur rekreations och turismsperspektiv. Även i Östersjöns havsplaneområde finns miljöer för människor där skärgårdslandskapen används flitigt för friluftsliv och turism. Yttre delen av Stockholms skärgård, Östergötlands skärgård, kusterna runt Gotland och Öland, Hanöbukten och hela Skånes kust omnämns samt stråket av grunda skärgårdar som sträcker sig mellan södra Kvarnen, Ålands skärgård och Finlands västkust. I Västerhavet pekas några utsjöbankar ut samt kustområdena som har ett stort tryck när det gäller fritidsbåtar. Öresundsområdet är tätbefolkat och ett av de mest exploaterade områdena i Sverige, här är fritidsbåtstrafiken tät och turboatsfisket omfattande. I Västerhavet pekas även konnektiviteten mellan Sverige-Danmark-Norge ut som särskilt betydande. Inom alla utpekade områden för rekreation anges att

Vad är en havsplan?

Havsplaner ger vägledning om vad som är den mest lämpliga användningen av havet.

Havsplanerna ska bidra till en långsiktig hållbar utveckling. De förenar näringspolitiska mål, sociala mål och miljömål.

De vägleder nationella myndigheter, kommuner och domstolar i kommande beslut, förvaltning, planering och tillståndsprövningar.

samexistens med andra användningar är möjlig och att hänsynsavstånd behöver bedömas i ett lokalt perspektiv.

En viktig kvalitet för friluftslivet är variation i landskapet och en god tillgänglighet för allmänheten. Friluftslivsaktiviteter som lyfts i planen är båtliv, fritidsfiske, natur och kulturupplevelser, skridskor, skidor, jakt, dykning/snorkling och fågelskådning för att nämna några. Områden som är attraktiva att besöka är främst belägna vid kusterna och möjligheten till rekreation vid kusterna kan påverkas av planeringen till havs.

Havsplanerna anger att samexistens (i de flesta fall) är möjlig mellan rekreation-kultur, rekreation-natur, rekreation-yrkesfiske, rekreation-försvaret och rekreation-sjöfart, där synergieffekter skapas samtidigt som konflikter och påverkan på natur- eller kulturvärden inte får bli för stora. Havsplanerna syftar också till att säkerställa leveransen av ekosystemtjänster för människors välfärd och möjligheter till rekreation. Samtidigt som friluftslivet är beroende av ett välmående hav och olika ekosystemtjänster, så påverkar många aktiviteter också miljön negativt. Alltför högt besöksstryck kan även resultera i en överexploatering med utarmade friluftslivsupplevelser till följd. Förändringar som orsakas av ett varmare klimat skapar nya utmaningar för det framtida friluftslivet – en aspekt som bör beaktas i en framsynt planering.

Sammanfattningsvis: Alla utpekade områden för rekreation (som innefattar friluftsliv och turism) är baserade på befintliga riksintressen för friluftsliv - inga andra analyser av områden eller framtida lokalisering av friluftslivet är genomförda. Riksintressena för friluftsliv i marina miljöer är dock i många fall bristfälliga. Havsplanen belyser behovet av ett samlat planeringsunderlag för rekreation ur ett lokalt perspektiv, enhetligt och samordnat mellan länen, så att den nationella havsplaneringen kan förhålla sig till lokala intressen. Framtida planeringsunderlag bör skilja på kartläggning av områden där aktiviteter bedrivs i dag och vilka områden som har förutsättningar för värdefulla upplevelser som till exempel obruten horisont, ostördhet och storslagenhet. Det finns behov av att utveckla ett modernt nationellt underlag för rekreation som tar befintlig användning och förutsättningar för upplevelsevärden i beaktande vilket dessutom kräver en adaptiv och aktiv förvaltning.

2.2 Aktörer, ansvar och aktiviteter

Det är många aktörer som på ett eller annat sätt tillhandahåller eller påverkar friluftslivet i Sverige. På statlig nivå finns bland annat Naturvårdsverket som på uppdrag av regeringen samordnar arbetet med friluftsliv bland myndigheter och organisationer på nationell nivå. Länsstyrelserna ansvarar för den statliga förvaltningen i länen.

Kommunerna är en genom samhällsplanering, utbildning, folkhälsoarbete med mera en aktör som kanske påverkar vårt nyttjande av friluftslivet allra mest. Bland annat genom information och tillhandahållande av kommunala naturreservat samt friluftslivsanordningar i tätortsnära läge.

Ideella aktörer består främst av föreningslivet och är en viktig del i att tillhandahålla, informera och utbilda kring friluftslivet. Ideella aktörer är till exempel naturskyddsföreningen och friluftslivsförbundet.

Inom privat sektor är hotellkedjor en aktör som kan erbjuda friluftslivsmässiga varor och tjänster. Privat sektor påverkar i mångt och mycket vårt förhållningssätt till konsumerande av friluftsliv. Även klädesmärken och media är privata aktörer som påverkar synen på friluftsliv.

I det sammantagna går det att påstå att det finns viktiga aktörer på alla nivåer, samtidigt som det är viktigt att det just finns aktörer på alla nivåer. Värt att poängtera är dock att det med stor sannolikhet finns flera kunskapsunderlag som aldrig kommer i kontakt med svensk planering, underlag som turistbroschyrer, sociala eller kulturella arv, fiskares kunskap om vart det är bra att fiska för att nämna några.

Bilaga 1 består av en lista på statliga-, kommunala- och ideella aktörer. Listan är inte komplett men ger en fingervisning på flera aktörer samt hur de agerar.

Riksintresse och annat regelverk

De områden som pekas ut som riksintresse för friluftsliv har stor betydelse för människors utevistelse. Riksintressena utgör ett skydd för påtaglig skada av riksintressets värden, men det finns per definition inget exploateringsskydd. Det är med andra ord möjligt att exploatera områden som utgör delar av riksintresse. Kommunerna ska ta hänsyn till friluftslivet i riksintresseområdena i översikts- och detaljplanering. Pågående jord- och skogsbruk behöver inte påverkas av utpekande av riksintressen.

Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelserna fick 2012 ett uppdrag av regeringen att se över riksintresseområdena för friluftsliv. Länsstyrelserna har tagit fram förslag på nya eller uppdaterade områden och beskrivningar utifrån ny kunskap och nya förhållanden, särskilt utifrån de långsiktiga behoven av tätortsnära natur för friluftsliv. I arbetet har länsstyrelsen haft dialog med kommuner och allmänhet.

Riksintressena för friluftsliv återfinns framförallt på land, det finns dock (som tidigare nämnt) utpekade riksintressen i den statliga havsplanen.

Riksintressena för friluftsliv i marina miljöer är dock i många fall bristfälliga.

Nationella och regionala mål

Sedan 2012 finns det tio friluftslivsmål framtagna inom friluftslivspolitiken. Målen gäller fram till 2020.

1. Tillgänglig natur för alla	2. Starkt engagemang och samverkan	3. Allemansrätten	4. Tillgång till natur för friluftsliv	5. Attraktiv tätortsnära natur
6. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling	7. Skyddade områden som resurs för friluftslivet	8. Ett rikt friluftsliv i skolan	9. Friluftsliv för god folkhälsa	10. God kunskap om friluftslivet

Ansvar för att genomföra och följa upp friluftslivspolitiken delas mellan flera myndigheter. Naturvårdsverket har ansvaret att samordna det nationella friluftslivsarbetet mellan olika myndigheter, detta sker bland annat via Myndighetsnätverket för friluftsliv.

På regional nivå ansvarar länsstyrelserna i respektive län för att samordna arbetet med friluftslivsmålen.

Allemansrätten

Allemansrätten är en viktig del för det svenska friluftslivet.

Grundförutsättningarna är de samma på vatten som på land, det innebär att vi kan bada vid stränder, åka båt nästan överallt, förtöja och övernatta något dygn i båten. Allemansrätten är grundlagsskyddad (2 kap 15 § regeringsformen) och innebär att vi får vistas i naturen oavsett vem som äger marken. Med allemansrätten följer krav på hänsyn och varsamhet – mot natur och djurliv, mot markägare och mot andra människor i naturen. Skyldigheterna förenklats sammanfattas med ”inte störa-inte förstöra”.

Allemansrätten omges av lagar som sätter gränser för vad som är tillåtet, tex stängselgenombrott, strandskydd och förbud mot nedskräpning enligt miljöbalken med mera. Vissa aktiviteter som ingår i allemansrätten, kan på känsliga marker eller i stor omfattning leda till störningar eller skador, även

om samma sak kan tänkas ske på annan plats. För att allemansrätten ska fungera är det viktigt att se till de enskilda markägarnas möjligheter att bedriva sin verksamhet, dvs att nyttjandet av friluftslivet sker utan att störa eller förstöra för markägaren

Agenda 2030

Friluftsliv anknyter till flera av de globala målen för hållbar utveckling, Agenda 2030. Friluftsliv är en viktig faktor för människors välbefinnande och hälsa (mål 3 om God hälsa och välbefinnande) och tillgången till gröna miljöer uppmärksammas i mål 11 om Hållbara städer och samhällen, mål 14 om Hav och marina resurser och mål 15 om Ekosystem och biologisk mångfald. Arbetet med friluftsliv bidrar även till mål 4 God utbildning för alla, 5 Jämställdhet, 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, 10 Minskad ojämlikhet, 12 Hållbar konsumtion och produktion samt 16 fredliga och inkluderande samhällen.

Miljö kvalitetsmålen

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Miljöpolitiken är ett löfte till framtida generationer om frisk luft, hälsosamma miljöer och rika miljöupplevelser.

Sveriges miljö kvalitetsmål beskriver det tillstånd som miljöarbetet ska leda till. Hälften av miljö kvalitetsmålen innehåller preciseringar för friluftsliv. Preciseringarna för friluftsliv handlar bland annat om att i olika miljöer och naturtyper värna fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv samt att påverkan från buller är minimerad. Människor ska ha tillgång till varierande naturmiljöer som skog, strandmiljöer, sjöar och vattendrag, våtmarker, och i odlingslandskapet. Det ska också finnas natur- och grönområden och gröna stråk i närhet till bebyggelsen med god kvalitet och tillgänglighet.

Målen för friluftslivet utgör en komplettering till de preciseringar om friluftsliv som finns i miljö kvalitetsmålen. Åtta av miljö kvalitetsmålen innehåller preciseringar för friluftsliv som bland annat beskriver måltillstånd för skogen, strandmiljöer, sjöar och vattendrag, våtmarker, odlingslandskapet och bebyggd miljö.

Friluftslivsmålen har också stor betydelse för att uppnå etappmålen för att bevara biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Flera av etappmålen har en tydlig koppling till och påverkan på förutsättningarna för friluftsliv:

- Ekosystemtjänster och resiliens
- Betydelsen av den biologiska mångfalden och värdet av ekosystemtjänster
 - Helhetsyn på markanvändningen
- Skydd av landområden, sötvattensområden och marina områden
- Miljöhänsyn i skogsbruket
- Ett variationsrikt skogsbruk
- Stadsgrönka och ekosystemtjänster i urbana miljöer

Folkhälsomålen

Våren 2018 beslutade regeringen om nya folkhälsomål, där bland annat behovet av tillgång till grönområden i tätorter och i skolmiljöer lyfts. Forskningen slår fast att vistelse i skog och mark är positivt för välbefinnandet och naturrecreation på recept har börjat införas i vissa landsting eller regioner. Det övergripande målet för folkhälsopolitiken omformuleras med ett tydligare fokus på jämlik hälsa. Det nationella målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Målet innebär att statliga myndigheter som har uppgifter eller verksamhet som påverkar folkhälsan ska beakta effekterna på folkhälsan.

3. Kustområde och öppet hav

3.1 Samband i landskapet

Flera av de aktiviteter som sker inom havsplanerat område är beroende av målpunkter med markansrpåk på land, det finns med andra ord en tydlig koppling mellan det maritima friluftslivet och markanvändning på land. Det kan handla om aktiviteter ovan ytan (ex segling, kajakpaddling, surfing, fiske) som alla behöver någon form av infrastruktur vid bland annat iläggning och hamn. Aktiviteter under ytan såsom dykning och snorkling kräver i stort samma faciliteter på land som övriga. Detta kan vara hamnar, bilparkering och också strategiskt utplacerade räddningsvägar för landbaserade räddningsfordon.

Genom att se på sambanden mellan fastland och havsplanerat område kan man få en aning om vilka aktiviteter som är populära. På havet är det viktigt att veta vad som händer både ovan och under ytan. Vad händer till exempel om en stor farleds planeras med stort svall, buller och eventuella utsläpp/skräp vid kusten. Vad gäller fritidsfartyg/segling/fiske bör det finnas samband i havsplaneringen med till exempel föreslagna korridorer som binder samman kuster och platser.

Friluftslivet på land kan bli påverkat av hur havsområden planeras, även om det sker långt utanför kustzonen. Ett sådant exempel kan vara vindkraft. Därför är det viktigt att känna till och fundera kring banor om siktanalys. Det måste alltså finnas ett samspel mellan de värden som friluftslivsutövare upplever och eftersöker på land (obruten kustlinje) och vad som planeras i havsområdet.

3.2 Samband i administrationen

Marint friluftsliv sker ofta kustnära, med vissa undantag (till exempel fritidsfiske utanför Halland som är utpekade som riksintresse i havsplanen). Detta innebär att majoriteten av friluftslivet sker i vattenområden som juridiskt sett tillhör kommunernas översiktsplanering och regionernas regionplanering. I områden med utbredd skärgård är detta kanske extra tydligt med strandskydd och planerade kuster. Här är det längre till de statligt planerade havsområdena. För friluftslivets användare är dessa gränser mest troligt främmande, men olika användningsformer och förhållningssätt mellan planområdena kan ha oanade negativa konsekvenser på det faktiska friluftslivet.

Av denna anledning är det extra viktigt att det finns en tydlig metodik och förhållningssätt för en sammanhållen robust friluftslivsplanering av de svenska vattnen, samordnat mellan stat, region och kommun.

3.3 Friluftsliv och faktiskt friluftsliv

Friluftsliv är i grunden ett möte mellan människa och natur. Värdet i detta möte känner bara utövaren till. I många fall utgör naturen den arena som behövs för någon aktivitet, medan i andra fall naturen är aktiviteten i sig självt. Vid havsplanering (och friluftsliv generellt) är det viktigt att ta hänsyn till upplevelsevärden och inte bara aktiviteten. Detta är dock problematiskt då vi i dagsläget vet ytterst lite om hur det faktiska friluftslivet bedrivs. Myndigheter och kommuner har inte prioriterat att göra systematiska kartläggningar. Metoder som kan hjälpa att täppa igen dessa kunskapsluckor är till exempel besöksnäringstatistik (antal gästnätter etcetera) eller expertvärderingar från tex naturbevakare. Detta säger dock bara en liten del om hur friluftslivet faktiskt gestaltas. Frågor om vad människor faktiskt gör längs med kusten och ute på havet förblir olösta med dagens konventionella metoder. Detta talar för ett behov av nya metoder att kartlägga friluftslivet utifrån ovan nämnd filosofi.

En motfråga som kan ställas i detta sammanhang är *varför måste vi veta hur det faktiska friluftslivet bedrivs?* Svaret är inte heller helt klart. Det är förmodligen inte helt nödvändigt att kartlägga hela det maritima friluftslivet, det kan till och med finnas obeskrivliga värden i det ”oplanerade” och ”outforskade” som ligger i kontrast med samhällets övriga förutsägbara mönster och planerade miljöer. Men om vi placerar in detta i en havsplaneringskontext blir det ytterst centralt att prata om kartläggning av friluftslivet. I det här fallet handlar det om framtida ställningstaganden gällande; *Vart lämpar sig vindkraft? Vart lämpar sig farleder? Vart bör havsmiljön lämnas oberörd?* Ställningstaganden som har direkt påverkan på friluftslivets möjlighet att vara och utvecklas.

4. Behovsanalys

Givet det uppdrag som länsstyrelserna fått från HaV inom ramen för förstudierna är det vår bedömning att syftesbeskrivningen ger utrymme för val utifrån olika perspektiv och med olika ambitionsnivåer. Möjligheterna finns att fokusera på exempelvis:

- Vad som enbart är nödvändigt i havsplaneringssammanhang,
- Vad som skulle göra att friluftslivsintressena får en planeringsstatus jämförbar med andra sektorsintressen i kustzon och havsområde,
- Vad som är möjligt att framställa med en viss, given resurs definierad i arbetstid/pengar.

Resurs- och tidsåtgången för ett eventuellt kommande projekt är inte känd (och styr alla andra valmöjligheter). Fokus i denna studie har legat på att isolera de underlag där friluftslivsfrågorna kan uttryckas i ett planeringssammanhang enligt beställningen från HaV. Dock är dessa ställningstaganden knapphändiga i detta tidiga skede.

En del av förstudiens ambition har varit att fånga upp vilka attribut som egentligen är viktigt för friluftslivet. Svaret på den frågan är väl att det inte finns något facit över vilka attribut som behövs. Friluftsliv är ett ogripbart ämne, där narrativet ligger hos utövaren och bestämmer när friluftsliv bedrivs. Förstudien har därför drivit ett resonemang runt formerna och på vilket sätt friluftslivsvärdena skulle kunna uttryckas i olika sammanhang.

I kommande kapitel följer reflektioner kring befintliga planeringsunderlag samt ett resonemang kring vilka planeringsinstrument som kan användas för att införliva friluftslivet ytterligare i havsplaneringen.

4.1 Befintliga planeringsunderlag

Planeringskatalogen är en webbaserad söktjänst för planeringsunderlag. I Planeringskatalogen finns relevanta och aktuella planeringsunderlag för fysisk samhällsplanering från statliga myndigheter. En sökning i planeringskatalogen ger goda indikationer på den samlade planeringsmässiga kunskapen kring maritimt friluftsliv i Sverige.

Vid sökning på maritimt friluftsliv finns drygt 200 relevanta träffar. Värt att nämna är dock att det inte finns ett enda underlag (förutom riksintressena) som explicit behandlar maritimt friluftsliv. Merparten av underlagen bedöms

dock relevanta för att delar av underlagen skulle vara möjligt att överföra i en marin friluftslivskontext eller att skala upp till nationell nivå.

Av de exporterade underlagen finns en viss geografisk spridning, merparten av planeringsunderlagen berör geografier i södra Sverige, vilket skulle kunna peka på en ojämn kunskapsnivå över riket.

I bilaga 2 finns en matris innehållande de exporterade planeringsunderlagen ur planeringskatalogen. Ur sökningen har sedan relevanta underlag kategoriserats där följande kategorier har identifierats:

- Riksintressen
- Strandskydd
- Skyddade områden
- Kulturlandskapet
- Naturlandskapet
- Buller, opåverkade områden
- Vattenförvaltning
- Höjd vattennivå
- Grön infrastruktur
- Fiske & inventeringar

I matrisen finns en ytterligare kategorisering, *Intressanta underlag*. Inom denna kategori finns 28 underlag som bedöms extra intressanta. Till dessa underlag finns också en kommentar varför de är av intresse.

Resultatet är dock svårt att placera in i havsplaneringskontexten på ett systematiskt vis. Vidare analyser av täckningsområden, planeringsunderlagens omfattning samt underlagens juridiska status skulle behöva göras.

Sammanfattningsvis är utgångspunkten att exportering ska spegla den samlade planeringsmässiga kunskapen kring friluftsliv i det svenska kustlandskapet – och kan vara en bra plattform vid framtagande av nya planeringsunderlag. Rent generellt går det att uttrycka att även planeringskatalogen speglar bilden av att det finns brist på underlag gällande maritimt friluftsliv.

4.1.1 Användning i planer och på andra sätt

Insikten från föreliggande kapitel tyder att det finns stora möjligheter till förbättringar i det dagliga arbetet med hur friluftslivsvärden uttrycks vid kust och i hav, både i planeringssammanhang och i tillståndssammanhang. Svårigheten verkar i mångt och mycket ligga i att översätta friluftslivsintressen till karta med ytanspråk.

Skulle ett underlag finnas tillgängligt i ett planeringssammanhang skulle friluftslivsvärdena sannolikt kunna avvägas mot andra sektorsintressen på ett jämförbart sätt. Exempel finns från havsplaneringsprocessen, där viljan att uttrycka friluftslivsvärdena finns, men där bearbetade underlag har saknats varför inga vägningar kan göras när det gäller den rumsliga dimensionen.

I tillståndssammanhang skulle ett planeringsunderlag kunna användas i ett tidigt skede när tillåtlighets- och lokaliseringsfrågor är aktuella. Kanske skulle ett planeringsunderlag leda till ett resonemang runt alternativa lokaliseringsplatser. Eller möjligheten att beskriva projektets konsekvenser för exempelvis på förhand definierade siktlinjer som utgår från riksintressen på land givet en viss verkshöjd (kanske 300 meter?) för havsbaserade vindkraftsparker? Exempel finns från Hallands län och Gävleborgs län där verksamhetsutövare har ansökt om tillstånd att få bygga havsbaserade vindkraftsparker.

4.1.2 Brister i användbarhet och framtida utvecklingsbehov

I förstudien bör uppmärksammas att såväl det sakfrågemässiga innehållet (med avseende på olika friluftslivsvärden) som formen för hur detta ska uttryckas på i olika sammanhang är väsentlig. Frågan har tagits upp av flera länsstyrelser i samband med webbmöte samt avstämning och förstudien har därför fördjupats i denna del.

Under arbetets gång med förstudien har olika möjligheter undersökts för att anpassa kommande planeringsunderlag för användning i olika sammanhang. Av de som verkar mest realistiska är följande:

- riksintressen
- regionala eller nationella planer och program
- hänsynsområden enligt öp-modellen 2.0

Möjligen finns det fler sätt att uttrycka intressen på, men dessa är de huvudsakliga varianterna som verkar möjliga (för att återkoppla till havsplanerna och vad som bedömts vara ”allmänt intresse av särskild betydelse” så kan det vara en möjlighet att även titta på skyddsformerna landskapsbildskydd samt naturreservat).

Förstudien vill trycka på behovet att definiera vilka former friluftslivsintressena ska uttryckas som, eftersom detta är en fråga som bör stämmas av med centrala myndigheter.

Riksintressen

Tillägg till eller komplettering av befintliga riksintressen kan vara en möjlig väg eftersom dessa ofta har varit fokuserade på intressen på land och har haft

ett mindre uttalat havsperspektiv. Detta blir alltså en form av tillägg eller komplettering till delar i miljöbalkens 3 och 4 kapitel.

Genom att tillföra ett havsperspektiv, som kan se olika ut beroende på vad som önskar skildras, kan friluftslivsintressena åskådliggöras på ett bra sätt i ett befintligt sammanhang med befintliga instrument. Kompletteringar kan göras i kart-/GIS-sammanhang och/eller i värdebeskrivningarna.

För att detta ska göras på ett rättssäkert och likvärdigt sätt över landet krävs en gemensam metodik, särskilt om det kommer att beröra företeelser som sträcker sig längre ut i havet. Kanske bör siktlinjer från land och ut i havet (och vice versa!) göras enligt en gemensam, nationell metodik som därefter behöver anpassas till regionala förutsättningar? Kanske är den unika karaktären på kustlandskapet av sådan vikt för utövandet av en viss fritidssysselsättning i områden i havet bör betonas i beskrivningen av ett befintligt riksintresse? Synergier med andra sektorer kan vara viktig att illustrera när det gäller friluftsliv- och turismsektorerna.

Ett ställningstagande om huruvida tillägg eller kompletteringar av befintliga riksintressen är en framkomlig väg bör bedömas gemensamt av framför allt Boverket, Havs- och vattenmyndigheten samt Riksantikvarieämbetet (om förstudie kulturmiljö) och Naturvårdsverket (om förstudie rekreation). En sådan bedömning bör innehålla ställningstaganden av hur kulturmiljö och rekreation kan fungera som nyanserade aspekter av riksintressen. Dessutom måste frågor belysas avseende vilken planeringskontext de hamnar i, till exempel hur de kommer att hanteras i havsplaner eller hur de ska hanteras i plandialogen mellan kommuner och staten.”

Regionala eller nationella planer och program

Genom PBL 3 kap 5 §, p. 2 bör kommuner visa hur man i den fysiska planeringen avser att ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen.

Detta ställer krav på länsstyrelserna att på ett likvärdigt sätt lösa uppgiften och skapa ett nationellt (eller flera likvärdiga regionala) program med en lämplig inriktning avseende friluftslivsfrågor.

Frågeställningen hänger ihop med nedanstående sätt att kategorisera informationen och att kommuner visar om man tagit hänsyn till värden av ett visst slag i samband med översiktsplanering.

Hänsynsområden enligt nya ÖP-modellen

Som ett komplement till värden som givits riksintressestatus, kan vissa värden noteras under attributdatafältet ”Hänsyn”, enligt Boverkets ÖP-modell 2.0. Flera värden är också användningar, som till exempelvis

kulturmiljö eller turism m.fl. Kommunen redovisar i informationen till användningen vilken hänsyn kommunen gjort till de värden som finns på platsen.

Vissa värden behöver dock redovisas i sin helhet för att uppmärksamma i vilket sammanhang de tillhör, i detta fallet är det tydligt att kopplingarna mellan kust-skärgård-hav platsar där många intressen är beroende av en längre sträcka, exempelvis siktlinjer, kanotleder, hamnar med gamla handelsvägar för att nämna några.

Enligt Miljöbalken 3 kap 6 § står det att *"Mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas.*

Områden som är av riksintresse för naturvärden, kulturmiljövården eller friluftslivet skall skyddas mot åtgärder som avses i första stycket."

Detta medför att så länge området inte är utpekad som riksintresse eller besitter annat nationellt lagskydd baseras detta på att kommunen själv inser och är intresserade/motiverade att skydda av detta värde. Det blir därför också viktigt med tidigt och tydlig dialog och ett väl bearbetat och lättillgängligt underlag. Eftersom PBL kräver att översiktsplanen ska samordnas med relevanta nationella och regionala mål, planer och program kan länsstyrelsen ges större möjlighet att lyfta särskilt viktiga områden i strategier och planer?

En gemensam metodik för hur dessa värden bör ses och lyftas fram, presenteras och föras in i ordinarie plansammanhang trots stora geografiska skillnader och förutsättningar bör diskuteras mellan, för attributen relevanta aktörer såsom, Havs- och vattenmyndigheten, Länsstyrelsen, Riksantikvarieämbetet, Boverket, Naturvårdsverket och Sjöfartsverket.

Administrativa förhållanden i geografin

För att förtydliga föregående avsnitt är det värt att nämna att i dagens plansystem sträcker sig kommunal planering ut till den ekonomiska zonen, dessförinnan sker ett överlapp om 0-12nm (beroende på geografin) där kommunal och statlig havsplanering samsas innan den statliga havsplaneringen tar vid och sträcker sig ut till internationellt vatten.

Det kommunala planmonopolet manifesteras i plan och bygglagen 1 kap 2 § där det står *"Det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten enligt denna lag."* Bortsett den överlappande zonen där kommunal och statliga planering ska samsas har den statliga havsplaneringen ingen rådighet i de havsområden som omfattas av kommunal översiktsplan. Det kan med andra ord finnas svårigheter att få

genomslag i den typ av övergripande planering som kulturmiljö och rekreation kräver. Dessa är värden bortom administrativa gränser och på så vis kräver en väl förankrad planeringsmetodik på samtliga nivåer i svensk planering.

6. Tabell med prioritering över planeringsunderlag som bör produceras och uppskattad resursåtgång (??)

6.1 Namn

6.2 Geodata

6.3 Rapport

6.4 Länstäckning (vilka län berörs)

6.5 Potentiella aktörer (medverkande i produktion)

6.6 Potentiella intressenter (användare)

6.7 Metodförslag

6.8 Tidsram – när behövs underlagen Tidsresurs: LST och övriga medverkande

7. Sammanfattning av förslag till genomförande

Det som föreslås i följande avsnitt bör inte ses som färdiga förslag på planeringsunderlag för ett kommande projekt. Avsnittet presenterar dock uppslag på planeringsunderlag vars behov uppkommit under studiens gång, utan inbördes ordning, för remissinstanserna att kommentera.

Uppslagen utgår från ett antagande att underlagen (oavsett vilket) måste utgå från geografiska värdebeskrivningar på regional/lokal nivå. Metoden för att ta fram dessa värdebeskrivningar måste vara samordnat och standardiserat enligt tydlig metodik för att underlagen ska vara nationellt jämförbara.

En stor svårighet med friluftsliv är överföringen av friluftslivsmässiga värden till karta med tydliga markanvändningsanspråk. Detta ställer krav på kunskaper om det faktiska friluftslivet, det vill säga vart människor faktiskt bedriver friluftsliv. Förstudien anser, oavsett vilket planeringsunderlag som ska produceras och av vem, att det behövs:

- Utvecklad metodik för överföring av maritima friluftslivstressen i karta med markanspråk
- Förstudien anser att samtliga parametrar är av vikt vid framtagande av en sådan metodik:
 - Vilket friluftsliv bedrivs? (faktiska friluftslivet, metod kring detta?)
 - vilka ytanspråk dessa intressen har
 - Hur dessa värden kan införlivas i planeringen (riksintresse, hänsynsområden enl. ÖP-modellen 2.0, regionala eller nationella planer och program, allmänt intressent av väsentlig betydelse (havsplaneringsförordningen?). Kanske något mer?)
 - Någon mer information som är väsentlig?

Nedan följer uppslag på planeringsunderlag som skulle kunna produceras för att besvara ovan nämnda behov. Den första delen av planeringsunderlag utgår från den analys som gjorts av befintliga planeringsmaterial i planeringskatalogen.

Tänkta förslag i remissutgåva utan inbördes prioritetsordning

- Kopplingar till matrisen: Vilka underlag är ”intressanta” och innehåller helhetsgrepp?

- **Naturvårdsverkets vägledning för kommunal friluftslivsplanering.**

Planeringsunderlaget innehåller en metodik för hur kommuner kan friluftslivsplanera. Ett liknande planeringsunderlag skulle kunna tas fram, men att det explicit behandlar maritimt friluftsliv.

- **Kartlägga naturområden för friluftsliv**

För att utveckla metodiken kring kartläggning av friluftsliv kan en särskild metodik tas fram för maritimt friluftsliv. Underlaget bör innehålla tydliga metoder hur det faktiska friluftslivet kan kartläggas och förstås.

- **Friluftsliv i Östergötland**

Underlaget är en regional kartläggning av friluftslivet i Östergötland. Om Samtliga länsstyrelser skulle få uppdraget att ta fram regiontäckande kartläggningar enligt given metodik (ex. enligt förslagen ovan) med tydliga maritima avsnitt skulle den sammantagna kunskapen om friluftslivet (och dess konnektivitet mellan länen) öka. Planen skulle också kunna vara vägledande i kommunal översiktsplanering för att stärka kopplingen mellan kommunal planering och statlig havsplan.

Övriga underlag med tydliga markanvändningsanspråk:

- **Siktlinjeanalyser**

Genom att utgå från befintliga områden i kustzonen, med vedertagna (eller nya) värdeområden göra heltäckande landskapsanalyser kring siktlinjer. Detta skulle t.ex. kunna vara vägledande i fysisk planering av vindkraft, telenätutbyggnad eller liknande som kräver höga master

eller byggnadsverk. Underlaget skulle kunna gestaltas i GIS-miljöer med tydlig zonerings över siktlinjen, dels från det givna intresset (friluftlivsområde, kulturmiljö etc) eller från havet mot intresset. Det kan finnas stora värden i att äldre maritima miljöer går att uppleva i sitt ursprung utan påverkan av exploatering som stör ex. sikt. Landskapsanalysen skulle vara möjlig att göra tillsammans med värden från övriga förstudier (kulturmiljö och turism).

- **Komplettera (+lägga till?) befintliga riksintressen**

Med nya, mer omfattande värdebeskrivningar med tydligt markanspråk.

- **Arbeta vidare med befintliga planeringsunderlag**

Kommande projekt skulle kunna utgå från den analys som gjorts ur planeringskatalogen och presenteras i bilaga 2. Som tidigare nämnt skulle underlagen behöva placeras ytterligare in i havsplaneringskontexten, det kanske går att utveckla redan befintliga underlag i enighet med de svagpunkter som rent generellt åskådliggörs i denna förstudie. I detta fall skulle planeringskatalogen (och taggande i plk) vara mycket väsentligt, och arbetet skulle gå i linje med länsstyrelsens uppdrag gällande tillhandahållandet av planeringsunderlag.

7.1 Förslag på nya planeringsunderlag,

7.1.1 Aktörer

7.1.2 Samordning mellan länen

7.1.3 Metoder

